

Klimat- och näringslivsdepartementet
Klimatenheten

kn.remissvar@regeringskansliet.se
kn.kl@regeringskansliet.se

Er ref KN2025/01049

2025-10-17

Remissyttrande av betänkandet Bättre förutsättningar för klimatanpassning (SOU 2025:51)

Sveriges Jordägareförbund (förbundet) har tagit del av promemorian och har följande att framföra.

Förbundet ställer sig generellt positivt till förändringar som skapar större förutsägbarhet för markägare. Förslagen att kommunen ska i översiktsplanen redovisa vilka klimatanpassningsåtgärder kommunen avser att initiera, kommunen ska tillhandahålla underlag när en fastighetsägare vill genomföra en klimatanpassningsåtgärd och Va-huvudmannen ska lämna uppgifter om dagvattenssystemets kapacitet kan leda till sådan förutsägbarhet och bifalles därför.

Vid rådighetsinskränkningar av markägares förfogande av sin mark måste det finnas tydliga kriterier för när så får ske och ett tydligt angeläget allmänintresse samt en proportionalitetsbedömning om intrånget är befogat.

I betänkandet föreslås att *"länsstyrelsen ska få besluta att nyttjanderätt till mark eller annat utrymme ska upplåtas för tillfälliga arbeten som behövs för att förebygga eller minska en betydande risk för skada till följd av ras, skred, översvämning eller av annan liknande orsak eller för att återställa väg eller järnväg som skadats av sådana händelser eller av annan liknande händelse"*. Förslaget saknar tydliga villkor för vilka förutsättningar som ska föreligga för att sådana beslut ska få fattas. I betänkandet framkommer heller inte att det finns några större problem med nuvarande system där avtal ingås med berörda markägare och som skulle kunna motivera föreslagna förändring. Förbundet ställer sig därför negativt till förslaget. I betänkandet saknas däremot förslag för hur åtgärder för att förebygga eller minska risk för ras, skred etc ska kunna genomföras även om området omfattas av någon form av naturskydd som hindrar att såna åtgärder genomförs. Frågan är aktuell och behöver en lösning

Förbundet ställer sig även negativt till förslaget att ledningsrätt ska kunna upplåtas även för öppna diken och andra avloppsanordningar för bortledning av dagvatten som ingår i en allmän va-anläggning. I många fall, särskilt vid bruket av ledningsrätt för elnät och fiber, skapas stora konflikter, tvärtemot den erfarenhet från elektriska ledningsnät som utredningen hänvisar till. Införande av ledningsrätt riskerar leda till att öppna diken används, av kostnadsskäl, i högre utsträckning än idag vilket leder till begränsningar i annat brukande av marken och därmed högre konfliktnivå. Utredningen har heller inte visat på att nuvarande system inte fungerar och som skulle motivera denna förändring.

Förbundet ställer sig tveksamt till förslaget att kommunen ska ändra eller upphäva detaljplaner som medför stora risker. Det behöver införas ett kompensationssystem för de fall där obebyggda tomter upphävs. I annat fall riskerar att kommunerna slentrianmässigt undantar stora områden för byggnation. Om en sådan stor inskränkning i markägarens förfogande och påverkan på markens värde ska få ske måste det följas av strikta regler som enbart blir tillämpliga i extremt utsatta områden. Det kommunala planmonopolet medför stora friheter för kommunen att ändra/upphäva detaljplaner och om det inte införs tydliga regler kommer det att skapa rättsosäkerhet.

Det måste också kunna finnas något mellanting dvs inte endast ett byggförbud. Om mindre ingripande åtgärder kan utföras, så som skyddsvallar etc måste det i första hand gälla, före ett byggförbud.

Den föreslagna sexårsfristen är för snäv, särskilt som de flesta planers genomförandetid i allmänhet är 10 år. Risker är påfallande att bestämmelsen hinner träda ikraft innan kommunen har hunnit identifiera alla områden och risker. Det finns också risk att kommunen väljer att gömma sig bakom den nya bestämmelsen, istället för att behöva lägga pengar, resurser och kunskap på identifikation och åtgärder. Det kan ses som en billigare och enklare lösning att lägga in ett generellt byggförbud i en kommande detaljplan istället. Istället för en sexårsfrist bör åtgärder för att minska risker alltid prövas i första hand, före ett sådant ingripande beslut som att införa byggförbud i detaljplanen.

Sveriges Jordägareförbund

Anders Grahn
Generalsekreterare